

FİLİSTİN PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	8
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	10
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	13
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	14

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Politikası (İhracat ve İthalat)

1967'den günümüze Batı Şeria ve Gazze'deki Filistin ekonomisi işgal sebebiyle İsrail ekonomisine bağılı olarak gelişmiştir. O tarihten bu yana, ardışık İsrail hükümetleri Filistin ekonomisine karşı yıkıcı bir politika izlemeye devam ederek, Batı Şeria ve Gazze'yi kendi ürünleri ve hizmetleri için bir pazar olarak görmüştür. Ekonomik olarak Filistin'in İsrail'e bağımlı olması amaçlanmıştır.

Filistin Devletinin Filistin sınırlarında herhangi bir kontrolü olmadığından, ithalatı ve ihracatı İsrail'in kontrolü ile yapılmakta olup, İsrail standartları uygulanmakta ve bazen firmalar için ek mali yükümlülükler doğurmaktadır.

Filistin'in dış ticaretinde en fazla ihracat tarım ürünlerinde yapılmakta (genel ihracatın %50'sinden fazlası) sonra sanayi ürünleri gelmektedir (ihracatın yaklaşık %25'i). Hizmet sektörü ise turizm ve bilişim anlamında gelişmektedir.

Filistinli şirketler ihracat ve ithalat işlemlerini ürüne göre Filistin Ulusal Ekonomi Bakanlığı, Filistin Tarım Bakanlığı veya Sağlık Bakanlığı tarafından verilen izni kullanarak yapmaktadır.

Örnek 1: İthal edilecek kozmetik ürünlerin (sadece sıvı olmayan sabunlar hariç) ithalatçı şirket tarafından Sağlık Bakanlığı'na tescil ettirilmesi zorunluluğı bulunmaktadır. Tescil edilen ürünler için İsrail'in uyguladığı özel standart testi (TAKEN) gerekmektedir. Bu bağlamda, sıvı olmayan sabunlar için TAKEN testi yapılması söz konusu olmaktadır.

Örnek 2: Gübre ithali konusunda ise, üretim yapan şirketin kuruluş ve çalışma belgeleri, ithal edilecek ürünlerin faturaları ve muhteviyat oranlarını gösteren belgeler ile birlikte, ithal edilecek miktar belirtilerek Filistin Tarım Bakanlığına başvurulması gerekmektedir.

Filistin'e ithalatı en çok yapılan ürünler, kimya, tekstil, inşaat, gıda ve kozmetik ürünleridir. İhracı ve ithali yasak mallar aşağıda belirtilmektedir;

- Uluslararası yasaklanan maddelerin kaynakları (nikotin, psikotropik, vb)
- Pornografi, siyaseten sakıncalı yayınlar, ahlak dışı, insan sağlığına, bitki ve hayvana ya da milli güvenliğe zarar verecek maddeler
- İsrail'le diplomatik ilişkileri olmayan ülkelere (Lübnan, Suriye, İran, K. Kore, vb.) ihracat yapmak.

Filistin'e ithalatta gümrük işlemi:

07 Ekim 2023 sonrasında İsrail tarafından Gazze Şeridine gerçekleştirilen saldırılar ve savaş durumu nedeniyle 9 Nisan 2024 tarihinde ilk önce 54 ürün grubunda olmak üzere ülkemizin İsrail'e olan ihracatının kısıtlanması kararı alınmış, sonrasında 02 Mayıs 2024 tarihi itibarıyla de ülkemizin İsrail ile olan ithalat ve ihracat işlemleri Gazze Şeridinde ateşkesin sağlanması ve yeterli miktarda insani yardımın Gazze Şeridine girişine izin verilmesine kadar tamamen durdurulmuştur.

Bu çerçevede, mevcut durumda Filistin'in gümrük kapılarının olmaması ve dış ticaretinin İsrail gümrük kapıları aracılığı ile gerçekleştirilmesi nedeniyle ülkemizin İsrail ile olan ikili ticareti durdurma kararından Filistin ile olan ticaretimizin etkilenmemesi, Filistin ile devam eden ticaretimizin İsrail'e kaymaması ve ikili ticari ilişkilerin sağlıklı şekilde yürütülmesi amacıyla 22 Ekim 2024 tarihi itibarıyla Filistin ile olan ikili ticaretimizde Filistin Devleti'nin talebi ile yeni bir mekanizma yürürlüğe girmiştir.

Sözkonusu ikili ticaret mekanizması kapsamında her bir sevkiyat için Filistinli ithalatçılar Filistin Milli Ekonomi Bakanlığına başvurmakta olup, sevkiyata ilişkin gerekli ticari bilgilerin elektronik ortamda iki ülke Bakanlıklarının koordinasyonunda teyit edilmesi sonrasında sevkiyatlara ilişkin gümrük tescil işlemleri gerçekleştirilmektedir.

Gümrük Tarifeleri

Filistin gümrük idaresinden yoksun bulunduğundan dış ticaret işlemlerini İsrail üzerinden yürütmektedir. Üçüncü ülkelere ihraç edilen ve bu ülkelerden ithal edilen mallar İsrail gümrüklerinden geçmek zorundadır.

Gümrükleme işlemlerinin yavaş yapılması, standartlara ve sağlığa uygunluk test sonuçlarının geç açıklanması, İsrail'e ithali serbest olan bazı mallara "kamu güvenliği açısından sakıncalı" bulunduğu gerekçesiyle ithal izni verilmemesi, el konulması veya imha edilmesi, malların gümrükte kaybolması, elleçleme işlemlerinin yavaş ve itinasız yapılarak zaman kaybına ve eşyanın hasara uğramasına yol açması gibi engellere İsrail gümrüklerinde sıklıkla rastlanmaktadır.

Filistin'in Türkiye ile olduğu gibi birçok ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) bulunmaktadır. STA'ya göre sanayi ürünleri vergilerden muaf olarak ülkeye girebilmekte iken, tarım ürünleri ise anlaşma kapsamı dışındadır.

Ayrıca, gümrük vergileri İsrail tarafından Filistin Yönetimi adına tahsil edilerek, yapılan işlemler kabilinde %3 oranında bir kesinti yapılmak suretiyle, kalanı Filistin'e transfer edilmektedir. Bu duruma Arapça'da "Makaasa" denilmektedir.

Son dönemde "Gazze Şeridi"nde yaşanan savaş nedeniyle İsrail tarafından Filistin üzerindeki baskı giderek artmakta, Filistin'e ödenmesi gereken gümrük vergi gelirlerine çeşitli bahaneler ile İsrail tarafından el konulmaktadır.

İç Vergiler

Gelir Vergisi:

- Şirketler için; Net kar oranı ve şirket tipine göz önünde bulundurularak %15 ila %20 arasında gelir vergisi uygulanmaktadır.
- Şahıslar için; Yıllık Gelir (İLS / NİS / YİŞ)
Gelir Vergisi Oranı (%)
 - 1-75.000 arası: %5
 - 75.001-150.000 arası: %10,
 - 150.001 ve yukarısı: %15'tir.

KDV:

%16 olarak belirlenmiştir. Meyve, sebze, turistik hizmetler ve ihraç edilen yerli ürünlere uygulanmamaktadır.

Satın Alma Vergisi:

Alım vergisi, ithal edilen mallara uygulanmaktadır. Bazı ürünlerde oranlar oldukça yüksektir. Sigara, alkol, yakıt ve araçlar gibi ürünlerde uygulanmaktadır.

Emlak Vergisi:

Gayrimenkul sahibi iseniz devlet yetkililerinin belirlediği rayice göre tahsil edilmektedir. Kiracı için kira sözleşmesinin %17'si oranında uygulanmaktadır.

Üretim Vergisi:

Çok yüksek miktarlarda tüketilen ve sağlığa zararlı olan sigara, alkol gibi yerli ürünlere uygulanmaktadır (nihai tüketiciye yansıtılmaktadır).

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Filistin'e ihraç edilecek ürünlerin İsrail standartlarına uygun olması gerekmekte olup, Filistin standartlarına uygun olmasa bile gümrükten geçebilmektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Filistin'in ithal ettiği ürünler TAKEN isimli standart testine tabi tutulmaktadır. Filistin Standartlar Enstitüsü ithal edilen ürünlerde formalite olarak belgeler üzerinde çalışmakta olup, bazen Sivil Savunma Kurumu işbirliği ile tetkik ve kontrol ziyaretleri olabilmektedir.

Filistin Standartlar Enstitüsü Filistin'de veya Filistin dışında üretilen ürünler için standart belgeleri verme yetkisine sahiptir. Ancak, İsrail'in işgali nedeniyle Filistin Devletinin gümrük kapıları üzerinde kontrolünün olmayışı, ithal ürünlerin İsrail standartlarına uygun olduğu durumlarda malın ayrıca bir teste tabi tutulmaksızın serbest dolaşımına izin verilebilmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Paket ve Ambalajlama:

- Kartondan veya ahşaptan yapılmış koliler
- Çok katlı kaplar
- Variller
- Metal konteynerler

Paketlemenin türünü seçmeyi etkileyen unsurlar:

- Ürün özellikleri
- Taşıma tipi
- Yasal gereklilikler: Tüketici sağlığının güvenliği için, özellikle meyve, bitkiler ve et ürünlerinde geçerli olmaktadır.

Paketleme konusunda, ithal edilen ürünlerin güvenlik ve kontrol işleri ile ilgili İsrail'in herhangi bir kısıtlaması yoktur.

Etiketleme:

Etiketlerin, Filistin'e ithal edilen bütün malların üzerinde Arapça olarak yapıştırılması gerekmektedir. Yazılması gereken bilgiler şöyledir:

- Ürünün adı ve ticari etiketi
- Ürünün tipi
- İthal eden kişinin ismi ve adresi
- Üretim ve son kullanma tarihi
- Ürünün yapıldığı maddelerinin oranları
- Herhangi koruyucu ya da saklama maddeleri
- Ürün miktarı

Etiket üstünde Arapça'dan başka herhangi bir dilin olması halinde, yazılanın aynısının Arapça olarak daha büyük bir yazı ile yazılması gerekmektedir. Ürünlerin kolilerinde ise etiketin dikilmiş olması gerekmektedir.

Firmaların, etiket uygunluğu için Filistin Milli Ekonomi Bakanlığı'na (Dış Ticaret Dairesine) başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Uyarı yazılmasına ihtiyaç duyulan ürünlerin üzerine güvenlik uyarısını yazmadan dağıtım yapılamamaktadır.

Teknik Engeller

Dış ticaretin İsrail kontrolündeki limanlar ve gümrükler üzerinden yapılıyor olması, Batı Şeria'ya ulaşacak malların ekstra incelemeye tabii oluşu ve bu malların gümrükte uzun bekleme süresi nedeniyle taşımacılık, liman ve sigorta gibi destekleyici hizmetlerin maliyeti fazladır. Ayrıca, İsrail Gümrük İdaresi, Filistin Yönetimi'nin diğer ülkelerle yaptığı ticari anlaşmaları ve Filistin Standartlar Enstitüsünün uygunluk belgelerini tanımamaktadır.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı (Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü) internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikengel.ticaret.gov.tr/>).

Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarette teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarette teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Marka Tescili: Filistin Milli Ekonomi Bakanlığında marka başvuru formu doldurulup ücreti verilmektedir. İstenen belgeler:

- Bayilik verilecekse resmi bir vekaletname
- Ticari veya sınai sicil ve şirket kayıt belgeleri kopyaları
- Marka amblem resimleri (2 adet)
- Ödeme makbuzu

Patent: Filistin Milli Ekonomi Bakanlığında patent başvuru formu doldurulup ücreti verilmektedir. İstenen belgeler:

- Detaylı çizim ve bilgi içeren belgeler
- Bayi veya avukat tarafından verilecekse resmi bir vekaletname
- Şirket kayıt belgeleri veya şahıs başvurusu ise şahsın kimliği
- Ödeme makbuzu

Dağıtım Kanalları

Filistin topraklarında mevcut siyasi durum, şehirlerarasındaki mesafenin kısalığı ve Filistin Devleti kontrolündeki bölgelerin küçük olmasından dolayı üretici ve toptancı şirketler perakendeci müşterilerine karayollarını kullanarak dağıtım yapmaktadır.

Dağıtım kanalları pek gelişmemiş olmakla birlikte bir malın Filistin'e girişine müsaade edilmesinden sonra (alıcıya/tüketiciye) ulaşmasında herhangi bir zorluk yaşanmamaktadır.

Tüketici Tercihleri

Filistin'de üretimde kullanılan hammaddelerin bulunmaması ve birçok ürünün üretiminin yapılmaması Filistin tüccar ve üreticilerini hammaddeleri ve ürünleri temini için yurtdışı piyasalarına yöneltmiştir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Banka akreditifli satış imkânı bulunsa da firmaların ölçeğinin küçük olması sebebiyle Filistin piyasasında üretici veya toptancı perakendeci ile açık hesap ve vadeli çek yoluyla çalışmaktadır. Filistin ekonomisinin İsrail'e bağlı olması, iki devlet yönetimi arasında oluşan kriz durumlarında İsrail tarafından Filistin'e aktarılması gereken meblağın gecikmesi, uluslararası yardımların azalması ülkede parasal ve finansal krizlere sebep olmakta ve ticareti etkilemektedir.

Ayrıca, Batı Şeria bölgesinde yer alan şehirlerarası yolların zaman zaman İsrail tarafından kapatılması Filistinli toptancıların satacağı ürünlerin ulaştırılmasını zorlaştırmaktadır.

Kamu İhaleleri

Filistin’de düzenlenen kamu ihalesine konu projelere donör (finansal destek) olan ülkeler genellikle ihale şartnamesini belirlemektedir.

Türk şirketlerin ihalelere katılması veya kazanması durumunda Filistin’e yapılacak geçişlerde zaman zaman vize ve çalışma izinlerinde İsrail kaynaklı sıkıntılar yaşanabilmektedir.

Filistin’de kamu ihaleleri ilişkin duyurulara Filistin Kamu İşleri ve İskan Bakanlığı’nın <https://mopwh.ps/MinstryTenders.aspx> internet adresinden ulaşılabilir de, kamu kurumları kendi ihalelerine ilişkin duyuruları kendi internet sitelerinden de yapabilmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Filistin için tarım sektörü Filistin ekonomisinin en önemli gelir kaynaklarından biri olarak görülmektedir. Filistin ihracatının %50'sinden fazla tarım ürünlerinden oluşmakta olup, başlıca ihraç edilen ürünler hurma, incir, zeytinyağı, tıbbi bitkiler ve çiçektir.

Filistin tarımının karşılaştığı zorluk ve sorunları şöyle sıralayabiliriz:

- En önemlisi ayırım duvarı sebebiyle arazi izolasyonu ve alt yapının bozulması,
- Tarıma uygun toprakların ve suyun az olması ve diğer sektörlerin bu kıt kaynaklar ile olan rekabeti
- Tarım sektöründe araştırmacı, laboratuvar, ekipman ve makinelerin eksikliği, aynı zamanda tarımsal araştırmaların yapısının zayıf oluşu, test istasyonlarının yeterli derecede uygun olmaması,
- İsrail Hükümetinin İsraili çiftçilere vermiş olduğu desteklerin Filistin Hükümeti tarafından Filistinli muadillerine verilememesi (İşgal altındaki Filistin topraklarının bir kısmında İsraili çiftçiler tarımsal yatırım yaptıkları takdirde su, elektrik ve arsa masrafları devlet tarafından karşılanmaktadır)

Filistin'deki hayvancılık sektörü İsrail'in uygulamaları nedeniyle ekonomi açısından etkisiz bir sektör olup, Filistin'de yetiştirilen küçük ve büyük baş hayvanların sayıları az ve ülke tüketimi için yeterli değildir. Özellikle büyük baş hayvanlar İsraili yetiştiricilerden temin edilmektedir. Son yıllarda küçükbaş hayvanların yurtdışından ithalatına belirli miktarlarda izin verilmektedir.

Sanayi

Sanayi sektörü, Filistin ekonomisinin en önemli temel direklerinden biridir. Son ayakkabı, deri, tekstil, gıda ve ilaç gibi birçok sanayinin gelişmesi, Filistin kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu kalkınmayı sağlayan ikinci bir faktör de sanayi bölgelerin kurulmasıdır.

Bu bölgeler, Cenin Sanayi Bölgesi, Eriha Sanayi ve Tarım Kompleksi, Beytüllahim Sanayi Bölgesi ve Gazze Sanayi Bölgesidir.

Hizmetler

Bankacılık: Filistin Yönetimi, Filistin Para Otoritesi tarafından temsil edilerek, bankacılık sistemini kontrol etmektedir. 2025 yılı itibarıyla faaliyet gösteren banka sayısı 13 (7 yerli-6 yabancı), şube ve ofis sayıları 385'e ulaşmıştır. Bu rakamın 1994 yılında Filistin Para Otoritesi kurulduğunda 2 adet milli banka ve onlara bağlı sadece 14 şube olduğu düşünüldüğünde büyük bir gelişme kaydettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu ajansın para basma yetkisi bulunmamaktadır.

Turizm: Filistin topraklarına en çok Batı Avrupa, bazı Asya bölgelerinden ve Afrika'dan gelmektedir. Bölgede 3 semavi din açısından kutsal kabul edilen yerlerin çokluğu, ülkenin bir kısmının Ürdün Vadisi ve Ölü Denize yakın olması, geçmişte pek çok uygarlığa ait kalıntılar sebebiyle çeşitli alanlarda ciddi bir turizm potansiyeli barındırmaktadır. Bununla birlikte, bölgedeki siyasi, askeri, güvenlik koşulları nedeni ile turizm faaliyetleri beklendiği ölçüde gelişmemiştir.

Gazze Şeridinde süre gelen savaş nedeniyle birçok ülkeden İsrail'e olan uçuşların durdurulmuş olması bu sektörü olumsuz etkilemiştir.

Sigortacılık: Filistin Yönetimi'nin sigorta sektörüne olan denetim ve gözetimi 1993'de başlamış olup, A, B ve C bölgelerini kapsamaktadır.

Yetkileri devretme anlaşmasına göre, yasalarca Filistin Yönetimi, Filistin'de olan sigortacılık sektöründen faydalanan müşterilerin ve sigorta ajanslarının etkinliklerinden sorumludur. Filistin yasaları trafik kazaları kurbanlarına verilen için zorunlu tazminat sistemini de kurmuştur.

Ülkede iş yapan yerli ve yabancı sigorta şirketleri artmış olup, tüm sigorta çeşitlerini yapan şirketlerin sayısı 2025 yılında 8 şirket olmuştur.

Madencilik

Fosfat: Eriha bölgesinde, Beytüllahim'in batısında ve Filistin'in çeşitli yerlerinde bulunmaktadır. Filistin'deki fosfat üretimi yaklaşık 2,25 milyon tondur. İsrail, fosfat cevherinin bir kısmını Avrupa'ya ihraç edip, büyük kısmını da Filistin'de fosforik asit, tarımda kullanılan fosfat gübresi ve uranyumun çıkarılmasında kullanılmaktadır. (fosfat cevherinin çıkarılması İsrail Hükümeti tarafından yapılmaktadır)

Yemek tuzu: Akdeniz ve Ölü Deniz'deki suyun buharlaşmasından elde edilmektedir.

Yapı taşı: Filistin'de yapı taşı değişik tiplerde ve büyük miktarlarda mevcut olup, Filistin dağlarının çoğunu kaplayan, Filistinlilerin kendi evlerinin yapımında kullandığı tortul kireç taşıdır. Filistin'in ihracatında başlıca ürünlerden biri olan bu taş Kudüs Taşı olarak da bilinmekte, dünyanın en büyük taş işleme tesislerinden biri El Halil bölgesinde yer almaktadır.

Ölü Deniz tuzları: Ölü Deniz Potasyum, Sodyum, Klor, Brom, İyot, Magnezyum ve Lityum gibi zenginlikler içermektedir.

Enerji

Filistin'de enerji sektörü hala gelişme aşamasında olup, çok zayıf elektrik sistemi ile eski ve etkisiz elektrik ağları bulunmaktadır. Elektrik enerjisinde %95 dışa bağımlılık sözkonusudur.

İsrail, Ürdün ve Mısır santrallerinden temin edilen enerjinin yanısıra, mazot ve LPG sadece İsrail'den ithal edilmektedir.

Gazze Şeridi'nde kurulu dizel yakıtla çalışan elektrik santralinden ve güneş enerjisi santralinden üretilen elektrikle az miktarda yerli üretim bulunmaktadır.

İsrail Elektrik Şirketi, Filistin'e enerjisi 4 dağıtım santralinden vermektedir:

- Güney bölgesinde, El-Halil şehrine yakın
- Kuzey bölgesinde, Nablus şehrine yakın (Ariel yerleşme yeri)
- Orta bölgesinde, Kudüs şehrine yakın (Atarot yerleşme yeri)
- En güney bölgesinde, Gazze Şeridi'ne yakın (Aşkelon)

Bu santrallerden gelen elektrik enerjisinin dağıtımı, 2002-2008 yılları arasında Filistin'de kurulup geliştirilen dağıtım şirketleri üzerinden yapılmaktadır.

Filistin Elektrik Düzenleme Kurulunun gözetimi ve denetimi altındaki bu dağıtım santralleri:

- Kudüs bölgesinde olup, 2002 yılında Dünya Bankası yardımı ile yapılmıştır (JDECO).
- Kuzey Batı Şeria bölgesinde olup (Tubas), 2008'de Norveç ve İsveç Yardımı ile yapılmıştır (NEDCO).
- Güney Batı Şeria bölgesinde olup (El-Halil), (SELCO) ve (HEPCO)'dur.
- Gazze Şeridi bölgesinde olup (Gazze), (GEDCO)'dur.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

Para Kullanımı

Filistin'in ulusal para birimi mevcut değildir. Bölgenin İsrail ekonomisi ile iç içe olması sebebiyle en yaygın kullanılan para birimi İsrail şekeli olup, bunun yanısıra Ürdün dinarı, ABD doları ve Avro da piyasada kullanılmaktadır.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi Uygulaması

Filistin İsrail tarafından işgal edilmiş olmasından dolayı ülke giriş ve çıkışlarında herhangi bir kontrolü bulunmamaktadır. Tel Aviv veya Ürdün'den gelecek ziyaretçiler İsrail makamlarından vize almak zorundadır.

İsrail'in ülkemizde yer alan elçilikleri hali hazırda açık olmasına rağmen vize başvurusu almamaktadırlar. Vize başvuruları için ülkemize yakın diğer ülkelerdeki İsrail elçiliklerine yönlendirme yapılmaktadır.

Ayrıca, İsrail vizesine sahip olursa da 1 Ocak 2025 tarihi itibarıyla İsrail'e girişlerde <https://israel-entry.piba.gov.il/> internet sitesindeki ETA-IL(Electronic Travel Authorization) formuyla başvuru yapılması ve ülkeye giriş onayı alınması gerekmektedir.

Diğer taraftan, Batı Şeria'ya giriş ve çıkışlarda İsrail askerleri, polisi ya da özel güvenlik şirketleri tarafından tutulan kontrol noktalarından geçilmek zorundadır. Bu giriş ve çıkışlar sıkı güvenlik önlemleri altında gerçekleştirilmektedir. Gazze'ye girişler mevcut savaş durumu nedeniyle gerçekleştirilememektedir.

Lüzum görülürse yabancıların ülkeden çıkışlarında bir dizi soruya tabi tutulmakta, ziyaretleri esnasında Batı Şeria'ya girişlerinin tespit edilmesi durumunda ayrıca kontrol ve tetkike tabi tutulmaktadır.

Kudüs kimliğine sahip olanlar ve İsrail vatandaşlığı bulunan Filistinliler Ben Gurion Havaalanında giriş ve çıkış yapabilirken; Ürdün ya da Filistin pasaportunu haiz kişiler ancak Amman üzerinden Filistin'e girip çıkabilmektedir.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Mevlit Kandili, Toprak Günü (30 Mart), İşçi Bayramı (1 Mayıs), Miraç Kandili, Ramazan Bayramı, Bağımsızlık Bayramı (15 Kasım), Kurban Bayramı, Hicri Yılbaşı, Noel (25 Aralık).

Hafta sonu tatili cuma ve cumartesi günleridir.

Yerel Saat

Ülke yaz saati uygulaması sebebiyle, yaz döneminde Türkiye ile aynı saat diliminde, kışları ise Türkiye'den 1 saat geride yer almaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Ülkede şirketlerin kurulmasına ilişkin kanun gücünde bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Şirket Kurma Prosedürü hakkında bilgiye aşağıda linki verilen adresten ulaşılması mümkündür. (<https://www.mne.gov.ps/default.aspx>)

Şirket türleri aşağıda belirtilmektedir:

- Adi Genel Şirket / Limited
- Özel Anonim Şirket ve Halka Açık Ortaklık
- Yabancı Adi Genel Şirket ve Adi Limited Şirket
- Yabancı Özel Anonim Şirketi ve Halka Açık Ortaklık Şirketi
- Kar Amacı Gütmeyen Şirketler
- Sivil Şirketler
- Holding Şirketler

Adi Genel Şirket / Limited: Şirket kayıt formunun (3 nüsha) ortaklar tarafından Filistin Milli Ekonomi Bakanlığındaki şirket denetçisi veya noter huzurunda gerekli verilerle doldurularak imzalanacaktır. İstenen belgeler ise, Baro tarafından onaylanan avukat vekaletnamesi, ortakların kimlik fotokopileri, şirket kuruluş sözleşmesi (3 nüsha) ve şirket ismi doğrulama formudur.

Özel Anonim Şirket ve Halka Açık Ortaklık: Özel Anonim Şirket ve Halka Açık Ortaklık Şirket kayıt formu Ekonomi Bakanlığındaki şirket denetçisi veya noter huzurunda şirket kurucuları tarafından imzalanacaktır. İstenen belgeler ise, Baro tarafından onaylanan avukat vekaletnamesi, ortakların kimlik fotokopileri, şirket kuruluş sözleşmesi (3 nüsha), şirketin yerel mevzuatı (3 nüsha), kurucular tarafından imzalanan kurucu komite isim listesi ve şirket ismi doğrulama formudur.

Yabancı Adi Genel Şirket ve Adi Limited Şirket ve Yabancı Özel Anonim Şirketi ve Halka Açık Ortaklık Şirketi: Şirketin bulunduğu ülkede şirket tarafından yetkilendirilmiş bir avukat tarafından veya ülkedeki Filistin Büyükelçiliği veya Temsilciliğinden onaylanmış bir yetkilendirme belgesi olan kişi tarafından imzalanmış yabancı şirket kayıt istek formu (3 nüsha) doldurulduktan sonra Filistin Milli Ekonomi Bakanlığı tarafından onaylı şirket denetçisi tarafından bir çalışma izni alınması gerekmektedir.

İstenen belgeler ise;

- Şirketin bulunduğu ülkedeki Filistin Büyükelçiliği veya Temsilciliği tarafından onaylı kuruluş sözleşmesinin aslı (Arapça dışında bir dil ile düzenlenmiş ise noter tasdikli tercümesi yapılmalı ve tercümesi Filistin Adalet Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı tarafından onaylanmalıdır),
- Şirket ismi doğrulama formu,
- Asıl şirketin yönetim kurulunun Filistin Devleti sınırları içerisinde bir kişinin yetkilendirmesi ve şirket tescili ile ilgili kararların asılları,
- Şirketin bütçesi ve sermayesini gösteren belgeler
- Yönetim kurulu üyelerinin (isim ve uyruklarının belirtildiği) listesidir.

Kar Amacı Gütmeyen Şirketler: Kar Amacı Gütmeyen Şirketler başvuru formu doldurularak imzalanmaktadır. İstenen belgeler ise, şirketin kuruluş sözleşmesi ve yerel mevzuatı, şirket ismi ve varsa ticari ismi (kâr amacı gütmeyen ibaresi eklenecektir), şirket adresi, şirket sermayesi, şirket adına imza yetkisi kişi veya kişilerin imza sirkülasyon belgesi, hissedarların uyruklarını ve her birinin hissesini gösteren belge, şirket denetçisi tarafından veya yerel mevzuat tarafından talep edilen veri veya belgelerdir.

Şahıs Şirketleri: Şahıs şirketler başvuru formu doldurularak imzalanacaktır. İstenen belgeler ise, şirketin kuruluş sözleşmesi, şirket adı (şahıs şirketi ibaresi eklenecektir), şirket adresi, şirket sermayesi, şirket denetçisi tarafından veya yerel mevzuat tarafından talep edilen bilgi veya belgelerdir.

Holding Şirketler: Şirket kayıt formunun (3 nüsha) noter veya Ekonomi Bakanlığındaki Şirket Denetçisi huzurunda kurucular tarafından imzalanacaktır. İstenen belgeler ise, Baro tarafından onaylanan avukat vekâletnamesi, ortakların kimlik fotokopileri, kurucular tarafından imzalanan şirket kuruluş sözleşmesi (3 nüsha) ve şirketin yerel mevzuatı (3 nüsha), kurucular tarafından imzalanan kurucu komite isim listesi ve şirket ismi doğrulama formudur.

Şirket Kurma Prosedürü

Batı Şeria ve Gazze'de İş Kurma (Prosedür, Zaman ve Maliyet):

1. Benzeri olmayan bir şirket adının ayırılması ve onayın alınması
Kurum: Şirketler Kontrolörü (Filistin Milli Ekonomi Bakanlığı)

Önerilen şirket adı, Şirketler Kontrolöründe kontrol edilebilir ve rezerve edilebilir. İsim kayıt için uygunsa, isim rezervasyon ücretlerinin Milli Ekonomi Bakanlığı veya Maliye Bakanlığı'nın Filistin Bankası'ndaki hesabına yatırılması gerekmektedir. (1 gün içinde işlem yapılır ve ücret prosedür 3'e dahildir)

2. Vekil tayin edilen avukatın şirket belgelerini imzalaması
Kurum: Avukat

Bu belgeler daha sonra Şirket kontrolöründe doldurulmadan önce Baro tarafından damgalanmalıdır. Ücretler (en az 1.000 ABD doları) Baro'ya yatırılmalıdır. Ücretin %10'unu Baro tarafından işlem ücreti olarak alınmakta, kalanı avukata verilmektedir. Bu karar Ocak 2010'da yürürlüğe girmiştir. (2 gün içinde işlem yapılır ve karşılığında 1.000 ABD dolarlık ücret ödenir)

3. Şirketler Sorumlusuna kaydolanması
Kurum: Şirketler Sorumlusu (Milli Ekonomi Bakanlığı)

Şirket Kontrolörüne kaydolmak için aşağıdaki belgeler sunulmalıdır:

- Ana sözleşme (3 nüsha)
- Şirket İç Sirküleri (3 nüsha)
- Hissedarlar kimlik kartı (fotokopileri)

- Doğrulanmış şirket adı
- Kayıt başvurusu (3 nüsha)
- Vekaletname

Şirket kaydı için ücret çizelgesi:

- Şirket adı doğrulaması: 87 YİŞ (Prosedür 1'e dahil)
- Uygulama: 285 YİŞ
- İmza doğrulama: İmza başına 84 YİŞ (gereken minimum imza sayısı, özel bir limited şirket oluşturmak için iki, halka açık bir limited şirket oluşturmak için ise yedi imzadır). İmzaların Şirket Tescil Memurundan önce atılması gerekmektedir.

İki ayrı ücret türü vardır, biri hissedar sayısına göre değişen ve diğeri belirtilen sermayenin bir yüzdesidir. (2 gün içinde işlem yapılır)

4. Kayıt ücretlerinin ödenmesi ve banka hesabı açılması

Kurum: Filistin Bankası

Kayıt ücretlerinin, tescil belgelerinin ibrazı üzerine Filistin Bankası'ndaki Milli Ekonomi Bakanlığı/ Şirketler Kontrolörü hesabına yatırılması gerekmektedir. Bakanlık ücret ödenene kadar başvuruyu incelemeyecektir.

Şirketin ayrıca Vergi Dairesine ve KDV'ye kaydolmak için kurumsal bir banka hesabı açması gerekir. (1 gün içinde işlem yapılır ve ücret prosedür 3'e dahildir)

5. Gelir Vergisi ve KDV için kaydolunması

Kurum: Vergi Dairesi

Vergi Daireleri Maliye Bakanlığı çatısı altında bulunmaktadır. Şirket hem KDV hem de gelir vergisi için kendi özel sicil numarasını alır. Çoğunlukla, şirketin bu vergilerin kayıt işlemlerini muhasebeciler yapabilmektedir. (2 gün içinde işlem yapılır ve ücreti bulunmamaktadır)

6. Belediye'ye işletme ruhsatı için başvurulması

Kurum: Belediye

İşletme ruhsatı almanın süresi ve maliyeti sektörden sektöre değişir. Ancak, genel ticaret için süre yaklaşık 3 haftadır ve verilen ücretler başvuru için 20 YİŞ'tir ve lisans için 100 YİŞ'tir.

Belediye daha önce sağlık kurumu ve sivil savunma gibi ilgili güvenlik yetkililerine şirket binalarını incelemek için talimat göndermekteydi. Ocak 2014'ten bu yana, girişimci müracaat eder etmez gerekli incelemeleri yapmak, işletme ruhsatı işlemleri ve gerekli onayları vermek üzere belediyeye İtfaiye Daire Başkanlığı'ndan bir sivil savunma çalışanı ve Sağlık Bakanlığı'ndan bir doktor atanmıştır. Bununla birlikte, iş yerleri bu görevliler tarafından sürekli denetimden geçmelidir. [36 gün içinde işlem yapılır (önceki prosedür ile eş zamanlı) ve karşılığında 120 YİŞ ücret ödenir]

7. Sağlık Bakanlığı doktoru tarafından işyerinde inceleme yapılması

Kurum: Sağlık Bakanlığı

Ramallah Belediyesi bünyesinde bulunan Sağlık Bakanlığı'ndan bir doktorun işyerinde yerinde inceleme yapması gerekmektedir. [1 gün içinde işlem yapılır önceki (prosedür ile eş zamanlı) ve karşılığında ücret alınmamaktadır]

8. İtfaiye tarafından muayene yapılması

Kurum: Sivil Savunma (İtfaiye)

İşyeri açma ruhsatının alınması için belediyede bulunan sivil savunma görevlisinin verdiği itfaiye onayı gereklidir. Onay, sivil savunma çalışanı tarafından yerinde incelemeden sonra verilmektedir.

İtfaiye teşkilatının onayını almak için, güvenlik malzemeleri temin edilmesi zorunludur. Ayrıca, daha büyük bir ofisin (örneğin tüm katlı ofis) bir yangın alarm sistemi kurması gerekir. [1 gün içinde işlem yapılır (önceki prosedür ile eş zamanlı) ve karşılığında her 100 m² için 65 YİŞ ücret alınır]

9. İç politika kılavuzu izni alınması

Kurum: Çalışma Bakanlığı

Girişimciler, bir işverenin, cezalar listesinde belirtilmediği sürece işçilere karşı disiplin cezası veremeyeceğini belirten İş Kanunu'nun 84. (1) Maddesi uyarınca iç kılavuzunun iznini alır.

Ayrıca, 40 (3). madde uyarınca, bir işverenin, Çalışma Bakanlığı tarafından onaylanan tüzüğü ihlal etmesi halinde bir işçiyi işten çıkarabileceği belirtilmektedir. Bu tüzükler daha sonra İç Politika Kılavuzunda açıklanmıştır. [1 ile 3 hafta içinde işlem yapılır (önceki prosedür ile eş zamanlı) ve karşılığında ücret alınmamaktadır]

10. Ticaret Odası kaydının yapılması

Kurum: Ticaret Odası

2011 Ticaret Odası Kanununun 9. maddesine göre Odaya kayıt yaptırılması gerekmektedir.

Aşağıdaki belgelerin ibraz edilmesi gerekmektedir:

- Ana sözleşme
- Şirket tüzüğü
- Şirket tescil belgesi

Ticaret Odasına kayıt ücreti, şirketin sermayesine ve işin niteliğine bağlıdır. Kayıtlı sermayesi 20.000 ABD doları ile 50.000 ABD doları arasında olan B Sınıfı için üyelik ücreti 100 JD (yaklaşık 143 ABD doları), ilk idari ücret 50 ILS (yaklaşık 15 ABD doları) ve yıllık ücret 80 ABD dolarıdır. (1 gün içinde işlem yapılır ve karşılığında 80 ABD doları ücret alınır)

Sigorta

Filistin'deki düzenlemelere göre, Filistin şirketlerinde çalışan işçilere kaza sigortası yapılması gerekmekte olup haricen sigorta zorunlu değildir.

Bankacılık Mevzuatı

Filistin şirketleri yaptıkları ticari anlaşmalar çerçevesinde taahhüt ettikleri paraları (7.000 ABD doları ve üstü) bankalar aracılığıyla yapılması gerekmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da bulunan bankalar aracılığıyla transferler gerçekleştirilmekte ve transferin amacını gösteren belgelerin ibraz edilmesi gerekmektedir.

Ortalama olarak Türkiye'ye yapılacak 2.500 ABD doları tutarındaki bir transfer için 50 ABD doları tutarında komisyon alınmaktadır.

Vizeler

Filistin İsrail tarafından işgal edilmiş olmasından dolayı ülke giriş ve çıkışlarında herhangi bir kontrolü bulunmamaktadır. Tel Aviv veya Ürdün'den gelecek ziyaretçiler İsrail makamlarından vize almak zorundadır.

İsrail'in ülkemizde yer alan elçilikleri hali hazırda açık olmasına rağmen vize başvurusu almamaktadırlar. Vize başvuruları için ülkemize yakın diğer ülkelerdeki İsrail elçiliklerine yönlendirme yapılmaktadır.

Ayrıca, İsrail vizesine sahip olursa da 1 Ocak 2025 tarihi itibarıyla İsrail'e girişlerde <https://israel-entry.piba.gov.il/> internet sitesindeki ETA-IL (Electronic Travel Authorization) formuyla başvuru yapılması ve ülkeye giriş onayı alınması gerekmektedir.

Bu nedenlerle, Filistin şirketleri kendileri ile ortaklığı, işbirliği veya ticari ilişkileri olan yabancı şirket yetkililerini Filistin'e getirmekte zorluk çekmektedir.

Filistin şirketleri çoğunlukla yurt dışından yabancı çalışan getirmeye yanaşmamakta olup, sadece çok büyük ve yabancı ortaklı şirketlerin, İsrail kurumlarından kısa süreliğine Türk çalışanlarını getirebildikleri görülmektedir.

Not: 07 Ekim 2023 sonrasında İsrail tarafından Gazze Şeridine gerçekleştirilen saldırılar ve mevcut savaş durumu nedeniyle ülkemiz de dahil olmak üzere bir çok ülkeden Tel-Aviv'e olan direkt uçuşlar kaldırılmıştır.

Kaynak: T.C. Kudüs Başkonsolosluğu Ticaret Ataşeliği